

ШЛЯХИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО АУДІЮВАННЯ КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Стаття присвячена проблемі навчання курсантів вищих військових навчальних закладів професійно-орієнтованого аудіювання англійською мовою. У статті розкриваються особливості використання вправ на заняттях з військово-спеціальної мовної підготовки як засобу навчання курсантів вищих військових навчальних закладів професійно-орієнтованого аудіювання. Автор наголошує, що проблема сприймання іноземної мови на слух має важливе значення з точки зору методики викладання іноземної мови.

Ключові слова: професійно-орієнтоване аудіювання, військово-спеціальна мовна підготовка, уміння професійно-орієнтованого аудіювання, комплекс вправ.

Актуальність проблеми. В умовах співробітництва нашої держави з силовими структурами інших країн, значна кількість військовослужбовців Збройних Сил України (ЗСУ) виїжджає за кордон для виконання службових обов'язків у складі миротворчих підрозділів, миротворчого персоналу та на навчання. Багатьом офіцерам знання іноземних мов необхідне для виконання посадових обов'язків. Тому практичне оволодіння іноземною мовою майбутніми офіцерами ЗСУ є життєвою необхідністю і значною мірою визначає їх особистісний та професійний рівень.

Розв'язання цих завдань безпосередньо пов'язане з реалізацією комунікативної мети курсу іноземної мови за професійним спрямуванням, що полягає у формуванні мовленнєвої компетентності майбутнього фахівця в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо).

Тема даної наукової статті, формування навичок аудіювання у курсантів (студентів) вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ), є однією з найбільш актуальних в сучасній методиці навчання іноземній мові. Дану проблему досліджували такі вчені та методисти, як М.Л. Вайсбурд, Б.Л. Следніков, Ю.О. Жлуктенко, М.В. Ляховицький та інші.

Аналізуючи рівень сформованості навичок курсантів (студентів) у чотирьох базових видах мовленнєвої діяльності, ми робимо висновок про значне відставання розвитку слухового розуміння від розвитку мовлення. Про це свідчать зокрема результати державного іспиту з іноземної мови. Основною причиною такого явища є недооцінка аудіювання, що вкрай негативно позначається на мовній підготовці майбутніх офіцерів.

Формулювання цілей статті. Метою даної наукової статті є розгляд нових інтенсивних підходів до навчання аудіювання, а також розробка вправ для навчання цьому виду мовленнєвої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Аудіювання є потужним засобом навчання іноземній мові. Воно надає можливість оволодіти звуковим аспектом мови, що вивчається, її фонемним складом та інтонацією: ритмом, наголосом, мелодикою. Через аудіювання здійснюється засвоєння лексичного складу мови і його граматичної структури.

Термін «аудіювання» доцільно розглядати як складний розумовий процес сприйняття, розпізнавання і розуміння мови, що супроводжується активною переробкою отриманої інформації в її зв'язку з наявним в аудитора лінгвістичним і прагматичним досвідом і оцінкою сприйнятої інформації.

Механізм аудіювання як процес розпізнавання слухових зразків занадто складний і до кінця не вивчений. Аудіювання як вид комунікативної діяльності умовно можна розглядати в двох аспектах: 1) як складову частину мовного спілкування; 2) як відносно самостійний вид комунікації, коли потік мовної інформації спрямований в один бік, наприклад при прослуховуванні розповіді, перегляді кіно, відеофільму.

Основою успішного аудіювання як процесу усвідомлення і розуміння мовленнєвої інформації є наявність фонематичного слуху. Під фонематичним слухом мається на увазі здатність розрізняти звуки мови і співвідносити їх з відповідними фонемами. Основні труднощі при навчанні іноземній мові пов'язані з тим, що курсанти (студенти) практично не мають достатньо розвинутого фонематичного слуху, необхідного для реалізації навчальних завдань. До того ж фонематичний слух рідної мови здійснює вплив на процес створення аналогічного слуху для сприйняття іноземної мови. Тому одним з головних завдань навчання цьому предмету є формування і постійне удосконалення фонематичного слуху. Значна частина цього завдання реалізується в процесі навчання аудіюванню.

В методиці можна простежити два підходи до навчання аудіюванню [5]. Перший підхід пропонує навчання аудіюванню під час виконання спеціальних вправ, тобто аудіювання виступає як мета навчання, відповідно до цього підходу аудіюванню доцільно навчати як виду мовленнєвої діяльності. Прихильники другого підходу вказують на необхідність поєднання вправ в аудіюванні з елементами говоріння, читання і письма. Іншими словами аудіювання тут виступає як засіб навчання іншим видам мовленнєвої діяльності. Для цього пропонуються неспеціальні вправи. Але сучасні методисти пропонують об'єднати ці два підходи. Таким чином система вправ для навчання аудіюванню повинна включати в себе як спеціальні, так і не спеціальні мовленнєві вправи.

Спеціальні мовленнєві вправи проводяться для того, щоб студенти навчилися впізнавати і розуміти відомі конструкції в різноманітному оточенні. При виконанні цих вправ варто уникати переклад. Це можуть бути вправи, спрямовані на сприйняття загального сенсу висловлювання і акцентують увагу слухача на зміст мовлення.

Неспеціальні вправи, спрямовані на навчання не тільки аудіюванню, але за його допомогою говорінню, читанню, письму. Тобто мета цих вправ: навчати аудіюванню як засобу опанування іншими видами мовленнєвої діяльності.

Тепер логічно перейти від підходів навчання до етапів навчання. Отже, план роботи з кожним текстом для аудіювання повинен бути наступним:

- підготовчі вправи;
- аудіювання тексту і перевірка його розуміння;
- спеціальні вправи;
- неспеціальні вправи.

Основними підготовчими вправами повинні бути:

- запитання по темі даного матеріалу для аудіювання;
- бесіда, що веде до розвитку вмінь і навичок прогнозування.

Перед тим як перейти до прослуховування тексту викладач повинен дати попередню інструкцію, створивши організаційну, мотиваційну і стимуляційну установку, мобілізуючи студентів на активну роботу. Інструкція включає в себе формулювання завдання, пояснює шляхи його виконання, іноді вказує форми наступної перевірки розуміння, а також містить опори і орієнтири необхідні для розуміння мовлення на слух. Наприклад:

- прослухайте текст і заповніть пропуски;
- в ході прослуховування заповніть запропоновану вам анкету;
- ось деякі слова і окремі словосполучення, які можуть викликати у вас труднощі. Вони попередньо виписуються на дошку.

В якості особливого прийому можна використовувати індивідуальну мотиваційну установку до аудіотексту. Експерименти доводять, що якщо студента попередити заздалегідь, що він повинен буде переказати аудіотекст, то ефективність сприйняття значно збільшиться. Так, студент, якому було відомо, що його запитають по даному аудіотексту, зрозумів текст на 90%, в той час як інші в цій самій групі зрозуміли запропоновану інформацію всього на 50% [6;54].

Мотиваційна установка в будь-якому випадку вказує студентам, на що звернути увагу, які виникнуть труднощі і як студенту взв'язку з ними організувати свою роботу.

Після прослуховування тексту необхідно перевірити рівень його розуміння студентами. Отже наведемо основні види вправ призначені для перевірки розуміння. Загальне розуміння тексту перевіряється зазвичай за допомогою обраної відповіді на запитання (такі як: правильна / неправильна відповідь; виконання тестів типу "multiple choice" (вибір правильної відповіді зазвичай з чотирьох).

Рівень детального розуміння визначається шляхом заповнення пропусків в графічному ключі (close test), що являє собою скорочене або повне викладення прослуханого. В залежності від мовної підготовки студентів і складності тексту пропуски можуть мати більші або менші інтервали.

Рівень критичного розуміння пов'язаний з оцінкою прослуханого з виділенням основної інформації, з коментарями і обговоренням, тобто з різними творчими, проблемними завданнями.

Після перевірки розуміння проводиться низка спеціальних вправ. Ці вправи проводяться для того, щоб студенти навчилися використовувати підготовлені зразки в мовленнєвому синтезі. Вони можуть супроводжуватися аналізом, але це буде тільки логічний аналіз. Це можуть бути вправи, спрямовані на сприйняття загального змісту висловлювання або на виділення окремих змістовних груп. Але ці вправи завжди націлюють увагу студента на зміст мовлення.

За спеціальними вправами ідуть неспеціальні. До цих вправ належать наступні:

1) Вправи для навчання сприйняттю діалогічного мовлення:

- прослухайте діалог, складіть аналогічний на ту саму тему;
- прослухайте діалог, перекладіть його у формі монологу (прокоментуйте його, дайте характеристику одній з дійових осіб, підберіть до нього підзаголовки і поясніть його) тощо;
- висловіть свою точку зору про логічність побудови діалогу однокласників;
- вкажіть тему бесіди.

2) Вправи для сприйняття діалогічного мовлення за участю в діалозі:

- прослухайте низку запитань, записаних на плівку. Дайте розгорнуті відповіді у відведеній для цього паузі;
- прослухайте початок діалогу (полілогу), продовжуйте його під час діалогу.

3) Вправи для навчання сприйняттю монологічного мовлення:

- прослухайте текст, дайте розгорнуті відповіді на запитання;
- прослухайте текст, поясніть його основну ідею;

- прослушайте текст, складіть рецензію на нього, використовуючи наступний план:
- тема повідомлення;
- дійові особи;
- короткий виклад змісту;
- основна ідея;
- оцінка прослуханого.

Висновки. Отже, на сучасному етапі в методиці можна простежити два підходи до навчання аудіюванню. Відповідно до цих підходів аудіювання розглядається, як мета навчання, або як засіб оволодіння іншими видами мовленнєвої діяльності. Тому для досягнення бажаних результатів в навчанні аудіюванню варто застосовувати і спеціальні і неспеціальні мовленнєві вправи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дубовский Ю.А., Кучер А.В. Обучение пониманию английской речи на слух / Ю.А. Дубовский. – К.: Вища школа, 1974. – 244с.
2. Жлуктенко Ю. О. Методика викладання іноземних мов у вищій школі / Ю. О. Жлуктенко. – К.: Вища школа, 1971. – 222 с.
3. Методические задания по обучению аудированию и интонированию английской речи в курсе практики английского языка (для студентов 1 курса). Составители: Калита А.А., Дворянина Т.С. К.: 1986
4. Малиновская Ж.Н. Методические указания по развитию навыков восприятия речи на слух и активизации устной речи студентов. К.: КПИ 1987.
5. Панкевич Л.В. Сегаль М.М. Применение технических средств обучения для интенсификации обучения иностранному языку. Рига., 1983.
6. Старков А.П. Основы обучения устной иноязычной речи.–М.: Просвещение, 1988.

Рецензент: д.пед.н., проф. Плахотнік О.В., завідувача кафедри педагогіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

к.пед.н. Златников В.Г.

ПУТИ ОРГАНИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО АУДИРОВАНИЯ КУРСАНТОВ ВЫСШИХ ВОЕННЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В статье исследуется проблема обучения профессионально-ориентированному аудированию на английском языке курсантов высших военных учебных заведений. В статье рассматриваются особенности использования различных упражнений на занятиях по военно-специальной языковой подготовке как средства обучения курсантов высших военных учебных заведений профессионально-ориентированному аудированию. Автор подчеркивает, что проблема восприятия иностранного языка на слух имеет огромное значение с точки зрения методики преподавания иностранного языка.

Ключевые слова: профессионально-ориентированное аудирование, военно-специальная языковая подготовка, умения профессионально-ориентированного аудирования, комплекс упражнений.

Zlatnikov V.

TRAINING METHODS OF VOCATIONALLY-ORIENTATED LISTENING COMPREHENSION IN ENGLISH OF CADETS OF HIGHER MILITARY EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article deals with the problem of teaching oral comprehension for the cadets of higher military educational establishments. The article deals with the features of use of different exercises in the course of military special language training as a learning tool of professionally-oriented listening comprehension training of cadets of higher military educational establishments. The author stresses that the problem of listening comprehension is of particular importance in terms of the methodology of teaching of a foreign language.

Keywords: professionally-orientated listening comprehension, military special language training, skills in professionally-orientated listening comprehension, complex of exercises.